

31 januari—7 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 31 januari

Sid.

Svar på fråga av fru Holmberg ang. ersättning från försäkringskassa för kostnad för glasögon	3
Svar på interpellationer av:	
herr Rimmerfors ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn	4
herr Börjesson i Glömminge ang. avvägningen mellan naturvårdssynpunkterna och näringslivets intressen i fråga om det öländska Alvaret	8

Tisdagen den 4 februari

Svar på frågor av:

herr Braconier ang. de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten	12
herr Dickson ang. det slutgiltiga ställningstagandet i censurfrågor beträffande film	15
herr Dickson ang. naturskyddet för strandängarna mellan Mölle och Lerhamn	16
herr Hamrin i Kalmar ang. utredningsarbetet rörande vattenvårdens organisation	17
Interpellationer av:	
herr Rimmerfors ang. förstärkande av skolans och ungdomsorganisationernas karaktärsfostrande verksamhet	19
herr Andersson i Storfors ang. bestämmelserna rörande ianspråktagande av investeringsfondsmedel	20

Interpellationer av:	Sid.
herr Spångberg ang. rätt för svensk medborgare att åtnjuta allmän tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvad inkomst	21
fröken Karlsson ang. lotsservicen vid Hälsingborgs lotsplats	22

Fredagen den 7 februari

Svar på fråga av herr Braconier ang. kortvägssändningar på ryska språket	24
Interpellation av herr Carlsson i Göteborg ang. handelsflottans beredskapsfrågor	27
Meddelande om enkel fråga av herr Hansson i Önnarp ang. tillsynen över försvarets decentraliserade mobiliseringsförråd	29

Fredagen den 31 januari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 24, den 25 och den 26 innevarande januari.

§ 2

Svar på fråga ang. ersättning från försäkringskassa för kostnad för glasögon

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ASPLING, som yttrade:

Herr talman! Fru Holmberg har frågat om direktiven för 1961 års sjukförsäkringsutredning innebär att bidrag avses kunna utgå även till glasögon som ordinerats av läkare.

I samband med att riksdagen år 1962 beslöt att ortopediska hjälpmedel och hörapparater skulle tillhandahållas kostnadsfritt hemställde den i anledning av väckta motioner att Kungl. Maj:t skulle uppdra åt 1961 års sjukförsäkringsutredning att utreda frågan om vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel. Kungl. Maj:t villför riksdagens begäran.

I det av riksdagen godkända utlåtande, som låg till grund för riksdagens hemställan om utredning, uttalade statsutskottet att utredningen borde vara förutställningslös. Vidare framhöll utskottet, att de kostnadsmässiga konsekvenserna av en vidgad bidragsgivning måste beaktas och anförde bl. a. följande: »En utsträckning av bidragsgivningen till mycket allmänt förekommande hjälpmedel såsom vanliga glasögon skulle självfallet få utomordentligt stora konsekvenser härvidlag. Med det anförda har utskottet endast velat påvisa att en gränsdragning på ifrågavarande område under alla förhållanden blir en

komplicerad och grannliga uppgift. Hit hörande spörsmål bör därför också enligt utskottets mening närmare utredas.»

Det problem som fru Holmberg tagit upp utredes alltså av 1961 års sjukförsäkringsutredning.

Vidare anförde

Fru HOLMBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Dessutom är jag tackam för att svaret innebär ett ja på frågan om den utredning jag åberopade.

Jag hyser också förståelse för de betänkligheter som utskottet hade 1962, när det ansåg att det här förelåg svåra gränsdragningar. Jag vill emellertid hänvisa till dåvarande socialministern Torsten Nilssons anförande till statsrådsprotokollet med direktiv för utredningen: »Det är uppenbart att ett mycket nära samband föreligger mellan den förebyggande hälsovården och sjukvården. Alltmer har man också kommit till insikt om värdet av att genom olika åtgärder hindra uppkomsten av sjukdom.»

Detta vill jag understryka med tanke på att det är en förebyggande åtgärd av stor vikt, att människor som har det svårt ekonomiskt kan skaffa glasögon, t. ex. åt sina barn när dessa lider av ögonsjukdomar. I och med att man blir berättigad till ersättning för glasögon, aktualiseras också nödvändigheten av ögonvård i förebyggande syfte. Alltför många föräldrar uppmärksammar inte att ett barn har ögonsjukdom i begynnande stadium, och många väntar med att gå till läkare därför att det innebär en stor utgift. Det är ju inte heller frå-

Svar på interpellation ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn

ga om någon engångsutgift, utan det kan många gånger bli täta glasögonbyten. Jag vet att många gamla människor använder sina glasögon alldeles för länge — inte sällan efter det att dessa blivit skadliga för ögonen. Svårare ögonsjukdomar och nedsatt syn skulle kunna förebyggas om dessa gamla, som av kostnadsskäl underlåter att skaffa sig glasögon, finge ett bidrag. Jag tycker att glasögon borde jämföras med ortopediska hjälpmedel av olika slag. I årets statsverksproposition föreslås ju 18 miljoner kronor som bidrag till sådana hjälpmedel.

Det är emellertid positivt att statsrådet nu säger att frågan kommer att diskuteras av utredningen. Ännu mer glädjande vore det, om utredningen kunde finna utvägar att införliva även denna mycket viktiga detalj i försäkringssystemet.

Jag ber att ännu en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3**Svar på interpellation ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn**

Ordet lämnades på begäran till

Statsrådet fru LINDSTRÖM, som yttrade:

Herr talman! Herr Rimmerfors har i en interpellation frågat, om socialministern vill meddela huruvida resultat kan väntas inom den närmaste tiden av det åt lagberedningen lämnade uppdraget att utreda skadliga förflyttningar av fosterbarn. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

De fall som i detta sammanhang tilldrar sig särskild uppmärksamhet är då den laglige vårdnadshavaren, d. v. s. i regel de biologiska föräldrarna eller någon av dem, lämnat ett barn till fosterhem och sedan önskar återfå barnet

för att vårda det i sitt eget hem. Om fosterföräldrarna i en sådan situation vägrar att utlämna barnet, kan vårdnadshavaren påkalla exekutivt förfarande för att få barnet utlämnat till sig.

En förflyttning av barn från en miljö till en annan kan vara skadlig för barnets utveckling och hälsa. Särskilt gäller detta om förflyttningen genomföres på exekutiv väg i en konfliktsituation mellan fosterföräldrar och biologiska föräldrar. Barnets intressen har också i praxis beaktats i exekutionsförfarandet, så att exekutiva åtgärder vägrats i fall då skadeverkningarna för barnet bedömts vara stora. I ett cirkulär år 1955 till de exekutiva myndigheterna fäste Kungl. Maj:t deras uppmärksamhet på att verkställighet av beslut om överlämnande av barn bör ske under sådana former och vid en sådan tidpunkt att fara inte uppstår för barnets hälsa. I den mån det är behövligt bör barnavårdsnämnd och läkare höras och kallas till förrättningen.

Ett förslag att man i fall som de nu nämnda skulle kunna överflytta den rättsliga vårdnaden avvisades av statmakterna vid föräldrabalkens tillkomst såsom alltför ingripande i förhållandet mellan ett barn och dess naturliga föräldrar. I stället pekades på utvägen att vidga barnavårdsorganens möjligheter att vidta åtgärder.

Enligt den lagstiftning som gällde före nya barnavårdslagen kunde barnavårdsnämnderna inte ingripa mot fosterbarnsförflyttningar i annan form än genom att barnet omhändertogs för skyddsuppfostran. Motsvarande möjlighet finns även enligt nuvarande lag. Denna väg står dock inte öppen, om vårdnadshavaren i och för sig är lämplig och kan ge barnet goda uppväxtförhållanden.

För att ge barnavårdsnämnderna en möjlighet att ingripa, då det är själva förflyttningen och inte vårdnadshavarens förhållanden, som kan ha skadlig

Svar på interpellation ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn

inverkan på barnet, infördes den bestämmelse i nya barnavårdslagen som interpellanten omnämner. Barnavårdsnämnderna kan enligt den regeln förbjuda förflyttningen, om det skulle vara till »avsevärd skada» för barnet att skiljas från fosterhemmet. Lagstiftningen måste uppställa garantier för att ett ingripande av detta slag i förhållandet mellan barnet och den laglige vårdnadshavaren inte kommer till stånd utan starka skäl. Enligt statsmakternas uppfattning vid nya barnavårdslagens tillkomst borde förbud mot fosterbarnsförflyttning tillgripas av barnavårdsnämnderna endast i undantagsfall. Med hänsyn härtill stadgas som förutsättning för åtgärden att förflyttningen skall vara till »avsevärd skada» för barnet.

Om ett förflyttningsförbud inte anses motiverat men fosterföräldrarna ändå vägrar att lämna barnet till vårdnadshavaren, kan denne alltjämt anlita det exekutiva förfarandet för att få barnet utlämnat till sig. Som jag redan nämnt har man försett detta förfarande med vissa reservationer för att motverka skadliga förflyttningar — inkopplandet av barnavårdsnämnd, läkare etc. I praktiken inträffar dock fall då vederbörande ställs inför svåra avvägningsproblem och bedömningen varierar av vad som är till skada för barnet vid en förflyttning. Reglerna är i behov av revision. När lagberedningen hösten 1960 fick i uppdrag att förbereda en reform av utsökningslagstiftningen nämndes uttryckligen att beredningen hade att överväga en slutlig lösning av frågan om skydd för fosterbarn mot olämpliga förflyttningar.

Lagberedningen har hittills endast preliminärt behandlat frågan om fosterbarnsförflyttningarna. Lagberedningen beräknar att under första halvåret 1964 avsluta den etapp av sitt utredningsarbete som nu pågår. Därefter är det enligt vad jag erfarit beredningens avsikt att omedelbart ta upp frågan om foster-

barnsförflyttningarna till slutlig behandling.

Vidare anförde:

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet fru Lindström få framföra mitt tack för interpellationssvaret.

Bland det värdefullaste i statsrådets svar är otvivelaktigt erkännandet att »reglerna är i behov av revision». Själv stod jag länge och vägde mellan alternativen att direkt motionera om vissa ändringar i barnavårdslagen eller att genom en interpellation få reda på hur frågan ligger till ur utredningssynpunkt. De flesta frågor av någon betydenhet ligger som bekant under utredning! Det må tas som ett erkännande åt riksdagens och myndigheternas vaksamhet och vilja att avhjälpa och rätta till så mycket som möjligt av det som är vrångt.

Jag efterlyste i min interpellation när lagberedningen, som fått uppdraget att utreda frågan om olämpliga fosterbarnsförflyttningar, kan vara färdig. Fru Lindström räknar tydligen med att så kan bli fallet någon gång i höst — jag drar den slutsatsen av den angivna turordningen. Upplýsningen är tillfredsställande ur två synpunkter: dels kan vi räkna med förslag inom en relativt snar framtid, dels vågar vi kanske utgå från att barnavårdsnämnder, som brottas med särskilt svårlösta fall, helt enkelt kan vila på hanen några månader för att få en mer auktoritativ vägledning, naturligtvis under förutsättning att dröjsmålet inte medför fara eller skada för barnet i fråga.

Problemet kommer naturligtvis aldrig att bli lättlost; det är aldrig lätt att döma i dragkampen om ett barn. Typiskt är att uttrycket »en salomonisk dom» kommer från en gammaltestamentlig berättelse om tvisten mellan två mödrar, tvisten om ett barn. Fru Lind-

Svar på interpellation ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn

ström talar om svåra avvägningsproblem. Oavsett vad de blivande bestämmelserna innehåller kommer det att behövas en Salomos vishet för att lösa tvister av detta slag. Vad man måste eftersträva — och därmed är jag inne på en kärnpunkt — vid en omprövning av bestämmelserna är att komma så nära åtgärdens anpassning till barnets rätt som möjligt. Barnets bästa måste ju vara riktningen, inte i första hand den biologiska moderns rätt och hennes bästa, inte heller fosterhemmets rättigheter. Den grannliga uppgiften gäller att utvärdera vilkendera partens andrahandsrätt som bäst står i överensstämmelse med barnets förstahandsrätt, om jag får uttrycka det så. Både den biologiska modern och fosterföräldrarna kan drivas av rätt starka egoistiska intressen, givetvis blandade med ädlare syften. Dens kärlek är naturligtvis renast, som även där orkar sätta barnets bästa framför sina egna intressen eller önskin.

Det bästa är givetvis om man med den utgångspunkten kan komma fram till en frivillig överenskommelse. Så sker väl också oftast. Men det är de kontroversiella fallen — de infekterade och inflammerade — som går till mer eller mindre laglig prövning. Det är där begreppet »barnets bästa» måste prövas i förhållande till dess motsats: hurvida åtgärden kan skada barnet, ja, enligt lagens ordalydelse till och med avsevärt skada barnet. Egentligen borde ordet »skada» vara tillräckligt. Jag har i interpellationen givit uttryck för en viss tveksamhet just beträffande begreppet »avsevärd skada». Jag vet hur tillägget »avsevärd» tillkommit, och jag är som ledamot av denna kammare meddelaktig i godkännandet av denna lagtext. Icke desto mindre har jag kommit till insikt om att just det ordet kan tillskapa ännu större svårigheter, särskilt i samband med de exekutiva åtgärderna vid fosterbarnsförflyttningar.

Har man alltså rätt att vidta åtgärder som skadar barnet, bara barnet inte skadas avsevärt? Bedömningen hurvida en förflyttning skadar barnet eller inte är redan i och för sig ruskigt svår. Genom att stoppgränsen satts först vid »avsevärd skada» sättes barnavårdsnämnderna på övermänskliga bedömningsprov.

Allt detta får vi återkomma till i senare sammanhang om förslag till de ifrågasatta ändringarna kommer att framläggas.

Jag är alltså för dagen nöjd med svaret och motsar med förväntan lagberedningens prövning av hela den ömtåliga frågan om olämpliga fosterbarnsförflyttningar.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Rimmerfors och jag är ju överens om att fosterbarnsförflyttningar under motstånd från fosterföräldrarna och med ett upprivet barn som föremål för en fejd mellan två mödrar hör till de allra svåraste problemen i samhällets barnavård. Lyckligtvis är det förhållandevis få fall som hamnar i ett så utpräglat konfliktläge. Det finns i runt tal 14 000 fosterbarn i vårt land som har omhändertagits av barnavårdsnämnderna och placerats i fosterhem emedan de varit värnlösa och det ej kunnat ordnas för dem på annat sätt, men det var under 1963 endast tio fall där 50 § i barnavårdslagen kom till användning, den paragraf alltså som gäller förbud mot förflyttning. Många av de 14 000 barnen kommer förr eller senare att återbördas till sina biologiska föräldrar, såsom alltid har skett med fosterbarn, och detta utan att barnen tagit skada av förflyttningen. Normalt har ju ett barn stor anpassningsförmåga, och förflyttningar aktualiseras endast då barnavårdsnämnderna funnit att det inte finns vägande invändningar mot hemmiljön hos de naturliga föräld-

Svar på interpellation ang. beslutad utredning av frågan om skadliga förflyttningar av fosterbarn

rarna. De långdragna, inflammerade konflikter, som tilldrar sig publicitet och väcker sådana reaktioner som interpellationen vittnar om, är alltså inte typiska företeelser inom barnvården. Jag vill med detta säga att man inte kan lagstifta för undantagsfall. Det går inte att skriva bestämmelser med så liten hårsman att alla konflikter uteslutes — det vitsordar ju även interpellanten — ty då träder man normalfallens intressen för när.

Interpellanten sade att han hade känt en viss tveksamhet huruvida inte kriteriet i den nya barnavårdslagen om att barnet vid en förflyttning inte får tillfogas »avsevärd skada» skulle kunna mildras till enbart »skada» för barnet. Fosterbarnen skulle väl då få det tryggare hos fosterföräldrarna, och det skulle bli flera förflyttningsförbud. Men det skulle också bli förbud på lösligare grund, och jag kan nog inte hålla med om att det »övermänskliga bedömningsprov» som herr Rimmerfors nämnde då skulle bli lättare. Snarare tvärtom, ty något slags upprördhet uppstår väl alltid vid övergången när den dagliga samvaron med fosterföräldrarna bryts och ersätts med sporadiska besök, även där skilsmässan går vänligt och värdigt till.

Om man skulle göra på det sätt som herr Rimmerfors känner viss sympati för och man därmed skulle stärka fosterföräldrarnas makt att hålla kvar barnet och behålla det som sitt eget, får man nog räkna med som en betänklig följd att unga ogifta mammor och sjuka eller bostadslösa föräldrar som inte kan ta hand om sina barn under någon tid — som de själva hoppas skall vara kort men som kanske blir utsträckt under många år — vägrar att lämna dem ifrån sig till fosterhem av befogad fruktan att förlora dem för alltid och hellre låter barnen fara illa tillsammans med dem själva eller påyrkar att barnen skall få kollektivvård på en vårdanstalt.

Detta är en väldigt svår balansgång, och man kan inte lösa problemet genom att ändra något enstaka ord i lagtexten. Jag tror inte heller att det var detta herr Rimmerfors egentligen avsåg. Ingen ändring av den nya barnavårdslagen är aktuell nu. Däremot gäller det det exekutiva förfarandet. Det är klart att det är en motbudande procedur att använda polishandräckning i sådana fall. Att denna handräckning nu befinner sig under utredning är bra. Som jag tidigare sade — jag bekräftar det — räknar jag med att dessa problem kommer att kunna slutbehandlas under 1964.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Egentligen kunde jag nöja mig med att instämma i en del av de nyanserade bedömningar som statsrådet här har gjort. Möjligen skulle jag vilja tillägga att jag från praktiskt arbetande barnavårdsmyndigheter har hört uttalas en icke ringa tveksamhet inför svårigheterna att sätta gränser för var bestämmelsen om »avsevärd skada» är tillämplig. Dessa myndigheter menar att det kunde räcka med »skada», om man häri får lägga allt det som hör samman med respekten för barnets rätt, jämte hänsynen till föräldrarnas självklara rättigheter. Jag vet att problemet har mer än en sida — jag tror att jag gav uttryck åt det också. Jag vet likaså att gränsdragningsproblemet gäller undantagsfall. Det är de som hörs. I de allra flesta fall sker, som jag antydde, frivilliga överenskommelser om förflyttningarna.

Jag är tacksam om reglerna omprövas, även om det sker mera i fråga om tillämpningsbestämmelserna än beträffande själva lagstiftningen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. avvägningen mellan naturvårdssynpunkterna och näringslivets intressen i fråga om det öländska Alvaret

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Glömminge har frågat dels om jag anser att ett visst förslag till skydd för det öländska Alvarets naturvärden beaktar även näringslivets intressen, dels om jag är beredd medverka till en sådan avvägning att näringslivets intressen tillgodoses så långt det är möjligt med hänsyn till naturvärdena.

Såsom anförts i interpellationen rör det sig om ett förslag som Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté avlämnat till statens naturvårdsnämnd. Enligt vad jag inhämtat har nämnden ännu inte tagit ställning till förslaget. Jag är därför inte beredd att uttala mig om det.

Vid anmälan av propositionen till fjolårets riksdag angående riktlinjer för naturvårdsverksamheten anförde jag, att det framstår som synnerligen angeläget att dels söka åstadkomma en rimlig avvägning mellan de olika krav som dagens samhälle ställer på naturen, dels se till att dess tillgångar också bevaras åt kommande generationer. Detta uttalande innebär således att även näringslivets intressen skall beaktas.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Börjessons interpellation.

Vidare anförde:

Herr **BÖRJESSON** i Glömminge (cp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Holmqvist få framföra mitt tack för svaret på min interpellation.

Även om statsrådet naturligtvis inte direkt vill avge något svar på mina båda frågor, så förutsätter jag att han är mycket intresserad av dessa problem.

Upprinnelsen till min interpellation och till den debatt i denna fråga som pågår på Öland är den framställning som Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté hade ställt till statens naturvårdsnämnd angående inköp av mark eller förbud mot betning — i första hand på en areal av en kvadratmils storlek — på det s. k. södra Alvaret på Öland. Att statsrådet anser det för tidigt att ta ställning nu är i viss mån förstäligt, då statens naturvårdsnämnd, såsom anges i interpellationssvaret, ännu inte prövat denna fråga, men det kan också komma en dag då det är för sent att försöka avväga naturskyddets och näringslivets intressen. Svaret dämpar min oro för dagen, men frågan är hur ärendet kommer att utveckla sig i fortsättningen.

Det är i första hand jordbrukarna inom de berörda områdena som anser att denna fridlysning skulle innebära ett alltför stort intrång i näringslivets möjligheter i denna landsända. En annan sak är att man ännu inte riktigt vet i vad mån betning kan ha verkningar på Alvaret som är ogynnsamma ur naturvårdssynpunkt. Vetenskapsakademien har nämnt om sprickbildningar i berggrunden, skaldjur, flygfän och andra insekter som skulle vållas skada av betesdjuren. Våra erfarenheter ger vid handen att så inte är fallet. Det är just tack vare den starka betning som förekommit sedan hundratals år som Alvarets karaktär har kunnat bevaras i den form det nu har.

Om Alvaret inte betas, kommer det ur naturvårdssynpunkt in andra aspekter som man måste ta hänsyn till. Vi har erfarenheter av att det under sådana förhållanden växer igen av sly, enbuskar och tokväxter. Denna växtlighet utrotar sedan de rariteter inom växt- och djurvärld som man nu säger sig vilja skydda.

Under 1700- och 1800-talen var dessa marker utsatta för en mycket stark betning. Man frågar sig: Hur skulle Carl von Linné ha kunnat bli så överväldigad av denna rika flora, om betet då

Svar på interpellation ang. avvägningen mellan naturvårdssynpunkterna och näringslivets intressen i fråga om det öländska Alvaret

verkligen hade utrotat densamma, något som nu vissa personer inom det naturvetenskapliga området tycks vilja påstå?

Jag talade i går med jordbrukare från Södra Bårby. Det finns där åtta gårdar. Tre av dem omfattar envar 13 hektar, två gårdar omfattar 23 hektar och tre gårdar 30 hektar, allt åker. Detta är jordbrukarnas egna uppgifter som jag inte har kollationerat i några längder. Gårdarna har därjämte alvarsmark om tillsammans cirka 3 000 tunnland. Där har dessa jordbrukare nu 250 tackor. Så sent som för femtio år sedan fanns där 300—400 sådana, och man ämnar nu successivt nå upp till det djurantal man hade strax efter sekelskiftet. Naturvårdsmyndigheterna har försökt att köpa denna mark genom ombud inom lantmäteriet och lantbruksnämnden. Denna mark ingår inte i den kvadratmil som man nu hos statens naturvårdsnämnd hemställt att få på ett eller annat sätt fredad.

I en landsända med så små möjligheter till lokalisering av näringsliv betyder detta ingrepp en hel del. Inom jordbrukets produktion representerar det stora ekonomiska värden. Om man räknar försiktigt med 1,0 lamm per tacka och 0,8 tacka per hektar samt med ett bruttoslaktvärde av 140 kronor skulle bruttoavkastningen på en kvadratmil bli omkring 1 120 000 kronor.

Det kan tyckas som om dessa magra hedar inte skulle ha stora möjligheter att ge någon avkastning. Men just på grund av det förträffliga bete som finns där och som inte är skrymmande men oerhört näringsrikt har dessa hedar ändå under många århundraden gett en mycket god avkastning.

Det finns nu en del stora hjordar på mellan 2 500 och 3 000 djur, och det har skett ett visst slitage på marken inom vissa områden där djuren samlats för besiktning och utfodring. Men det gäller mycket små områden som

man kan beräkna uppgår till ett fåtal hektar.

Man vet för närvarande så litet om vad betningen förorsakar för verkningar när det gäller dessa växter och djurarter som man här vill skydda. Det vore väl därför mera riktigt att man gjorde försök på mindre områden för att kunna få erfarenhet. Djurägarna framhåller att såvitt de som lekmän kan bedöma har det inte förekommit någon skadegörelse på de växter man vill skydda.

Jag vill också inflika att det inte är många år sedan som naturvårdsorganisationerna sände ut en uppmaning till jordbrukarna om att låta Alvaret bli avbetat av får för att på det sättet skydda det mot igenväxning och bevara den släta horisontlinjen.

När nu de växter som man vill bevara troligen har överlevt klimatiska revolutioner och varit utsatta för betning säkerligen i tusen år men ändå är så rikligt förekommande, får man vara försiktig med kategoriska bedömningar av den betning som de senare åren har skett på dessa områden.

Med hjälp av den lagstiftning som nu finns och som man kanske ämnar bygga ut kan man måhända tilltvinga sig att få dessa stora områden fridlysta. Men det skulle ingalunda vara lyckligt för den landsända det här gäller om man nu alltför hastigt griper sig an med detta. Det är inte självklart att en sådan fridlysning är nödvändig. Enligt min mening borde man i första hand freda mindre partier och genom försök och observationer iaktta i vad mån skador uppstår på grund av betningen.

Sedan finns det naturligtvis en del mindre områden som helt skulle kunna avskärmade och inhägnas. Det kan gälla områden där de växter man vill skydda förekommer så rikligt att man på ett litet område finner stora mängder av olika arter.

Jag vill understryka att det stora in-

Svar på interpellation ang. avvägningen mellan naturvårdssynpunkterna och näringslivets intressen i fråga om det öländska Alvaret

grepp man nu hemställt om att få göra inte borde få komma till stånd. Skall ingrepp göras bör det ske först efter överläggningar med markägarna och med kommunerna inom berörda områden.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag har självfallet inte den nära kännedom om det öländska Alvaret som herr Börjesson i Glömminge har, men jag har ändå ett stort intresse för dessa frågor. Jag har vid åtminstone ett par tillfällen haft möjlighet att se och njuta av det öländska Alvaret.

Vi kan väl alla vara överens om att just det öländska Alvaret är ett mycket unikt och särskilt för botanister men också för turister värdefullt naturområde. Naturvårdsutredningen pekar i sitt betänkande på en rad områden i vårt land, som man har anledning att slå vakt om, och nämner som ett exempel det öländska Alvaret. Man angav som önskvärt att 100 kvadratkilometer av detta intressanta område borde bevaras. Utredningen pekar i sitt betänkande på riskerna av en intensiv betning inom området.

Jag har inte någon anledning att på något sätt polemisera mot herr Börjesson när det gäller uppgifter om hur stor fårstammen kan ha varit på de olika egendomarna, men det finns dock i den framställning som är lämnad till naturvårdsnämnden onekligen vissa uppgifter som verkar oroande. De framstående botanister som besökt området säger: »Inom sedan 1959 inhägnade och intensivt fåravbetade områden var alvarsvegetationen praktiskt taget fullständigt utplånad och ersatt av ren ogräsvegetation.» Jag behöver inte citera mera, men det finns också exempel angivna på mera begränsade skador.

När herr Börjesson talar om riskerna av att forcera ställningstagandet till denna fråga, tolkar jag det så att herr

Börjesson närmast representerar de ekonomiska hänsynen eller näringslivets intresse i detta sammanhang och mindre naturvårdsintresset. Jag skulle föreställa mig att ett uppskjutande av ställningstagandet i denna fråga närmast oroar dem som vill skydda detta värdefulla område. Även om jag i mitt svar har betonat vad som återgavs i propositionen, nämligen att vi måste se till de ekonomiska frågorna, är det alldeles självklart, att jag är intresserad av att man verkligen kan rädda det som är värdefullt för oss på det öländska Alvaret — jag föreställer mig att det inte råder några delade meningar mellan herr Börjesson och mig på denna punkt. Jag håller med herr Börjesson om att därest man skall avsätta detta markområde som reservat måste man ta upp förhandlingar med markägarna. Man har också förutsatt att om man inte förvärvar ett område men gör ett klart intrång i brukningsrätten, skall ägaren självfallet få ersättning för detta.

Jag har, herr talman, velat lägga dessa synpunkter till det nyss sagda.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 24, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 18 §§ lagen den 31 maj 1957 (nr 281) om kommunalförbund.

§ 6

Föredrogs var efter annan och hänvisades till behandling av lagutskottet å bordet vilande motionerna nr 787 och 788.

§ 7

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Nyström*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående småföretagsamheten i Stockholms läns kust- och skärgårdsområden,

herr *Elmwall*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående beräkningen av ersättning till försäkringstagare för skada å byggnad,

herr *Börjesson* i Falköping, till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående de militära representationskostnaderna,

herr *Gustafsson* i Skellefteå, till hans excellens herr statsministern angående statsråds närvaro vid remissdebatter,

herr *Braconier*, till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående redovisning för riksdagen av undersökningar utförda av de kriminologiska kommittéerna inom FN och Europarådet, samt

herr *Hagnell*, till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående viss utbyggnad av Aktiebolaget Statens skogsindustrier.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 8

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark, överlämnats till kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 9

Anmäldes en till herr talmannen under sammanträdet avlämnad motion nr 789, av herr *Hagberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 29, med förslag till lag med vissa bestämmelser om val till riksdagens andra kammare för perioden 1965—1968.

Denna motion bordlades.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.46.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 4 februari

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 29 nästlidne januari.

§ 2

Föredrogs en från herr Ragnar Sundén, som den 18 maj 1962 valdes till suppleant i riksbanken för herr Gunnar Svärd för valperioden 1962—1965, inkommen skrivelse, vari denne avsgt sig uppdraget att vara suppleant i nämnda bank.

Kammaren beslöt att med anledning av denna avsägelse val av en suppleant i riksbanken i stället för den sålunda avgångne skulle i föreskriven ordning anställas.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig ha om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid sammanträde onsdagen den 12 innevarande februari företaga val av valmän och suppleanter för utseende av fullmäktige i riksbanken.

Svar på fråga ang. de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten

ken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att antalet suppleanter för de valmän, som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tolv.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 3

Herr TALMANNEN yttrade:

Såsom i den preliminära planen för kammarens sammanträden angivits kommer arbetsplenium att anordnas onsdagen den 12 februari kl. 14.00. Det arbetsplenium, som utsatts till kl. 14.00 onsdagen den 19 februari, kommer med hänsyn till arbetet vid Nordiska rådets då pågående session att ta sin början kl. 10.00.

§ 4

Svar på fråga ang. de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING, som yttrade:

Herr talman! Herr Braconier har bett mig ge en redogörelse för de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten och karaktären av denna brottslighet. Denna fråga har under de senaste åren livligt diskuterats av kriminologer och statistiker. Diskussionen har — liksom all debatt om brottsligheten såsom samhällsfenomen — måst ske utifrån ett statistiskt material, som är mycket otillförlitligt.

Problemet har tagits upp inom 1956 års klientelundersökning rörande ungdomsbrottslingar, vilken har låtit genomföra en med sociologisk intervjuemetod utförd undersökning angående fak-

tisk brottslighet bland skolbarn i Stockholm. Undersökningen kan väntas bli redovisad i tryck under årets lopp. Enligt vad jag erfarit, kan de resultat, som har framkommit vid undersökningen, väntas ge oss en betydligt mera nyanserad uppfattning om kriminaliteten bland de yngsta lagöverträdarna än vad vi för närvarande har.

Vidare anförde:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Jag vill redan från början konstatera att svaret är egendomligt avfattat. Justitieministern gör gällande att statistiken är otillförlitlig. Detta är ett märkligt konstaterande, bland annat med tanke på att vår kanske främsta kapacitet på området, docent Sveri, i en avhandling tagit upp både Norges och Sveriges kriminalstatistik. Inte med ett ord nämner justitieministern det förhållandet att statistiken på området har debatterats av experter. Jag kan även hänvisa till en artikel av Ola Nyquist i regeringsorganet tidskriften Tiden, där han gör jämförelser med brottsligheten i andra länder. Han påpekar att i både Norge och Danmark tenderar ungdomsbrottsligheten att i hög grad bli en barnbrottslighet. Ungefär 25 procent av alla brott utföres där av barn under femton år.

Sedan jag framställde min fråga har en intressant motion väckts. Den är undertecknad av herr Nelander jämte representanter från samtliga demokratiska partier. I den motionen finns, herr justitieminister, en viss statistik. Nu säger justitieministern att med den mycket otillförlitliga statistik som finns kan man inte diskutera denna fråga. Jag hoppas att vederbörande utskott vid behandling av denna motion får fram de uppgifterna. Motionen är ganska ingående. Där påvisas t. ex. att i en medel-

Svar på fråga ang. de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten

stor landsortsstad, där antalet uppkärade brott uppgick till 587 hade 121 utförts av ungdomar under 18 år och inte mindre än 68 — alltså mer än 10 procent — av dem var under 15 år. Av de ungdomar som tagits i förhör i Stockholm är ett mycket stort antal — förra året tror jag antalet uppgick till omkring 350 — under 15 år.

När man begär ett svar i en central fråga, där för övrigt bl. a. FN gjort ingående undersökningar, skall man knappast avfärdas med att det inte föreligger något tillförlitligt material. Det har ändå framlagts material av experter på dessa frågor. Så har t. ex. docent Sveri ägnat dessa frågor mycket stort intresse. Han har som jag tidigare nämnt skrivit en avhandling där även Sverige omnämns. För Malmö och även för Stockholm föreligger ävenledes en statistik beträffande denna brottslighet.

Om justitieministerns uppgifter är riktiga visar de emellertid hur ringa den kriminologiska forskningen är i vårt land i jämförelse med i våra grannländer. Jag tycker dock att man från departementets sida gör den svenska forskningen orätt när man inte påpekar de fakta som föreligger och som är av stor betydelse när dessa problem diskuteras.

Det finns väl inte mer än en uppfattning om barnbrottsligheten bland de kriminologiska experterna, nämligen att den ur vissa synpunkter är allvarligast av all brottslighet. Jag vill erinra om att enligt kalkyler utföres 30 procent av antalet butiksstölder — det gäller för ett år värden på 50—60 miljoner kronor — av barn under 15 år. Även på detta område föreligger sålunda uppgifter som är intressanta att diskutera.

Herr talman! Vi är alla i denna kamare intresserade av att välfärdssamhället skall vara ett gott samhälle även vad laglydigheten beträffar. Det är oroande att justitieministern i statsverkspropositionen faktiskt räknar med en

stark stegring av brottsligheten. Jag är väl medveten om att justitieministern i en artikel i tidskriften Tiden för två år sedan skrev att det inte är säkert att brottsligheten ökar, den går upp och ned. Men siffrorna i statsverkspropositionen tyder på att man kan få en fördubbling av antalet fångar på 15 år. Det vore också mycket allvarligt om barnbrottsligheten i Sverige skulle få den utveckling som framgår av de undersökningar jag i all korthet hänvisat till. Jag skall inte gå närmare in på dem. Jag har emellertid här åtskillig statistik och kan, om justitieministern önskar det, ta upp en diskussion på det planet.

Det kan man emellertid inte göra beträffande en enkel fråga. Men jag har inte kunnat underlåta att framhålla hur oroade forskarna är över barnbrottsligheten. Dessutom vill jag tillägga att docent Nyquist säger att från och med 1961 har vi fått en statistik som gör det möjligt att bättre än förut bestämma de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten och karaktären av denna brottslighet. Jag har ställt en fråga just med utgångspunkt i en kriminologs uppfattning. Men i justitieministerns svar finns ingenting som tyder på att man skulle ha fått en bättre statistik från 1962 och 1963. Är sålunda det antagande som görs av nämnde forskare felaktigt?

Jag har velat peka på ett samhällsproblem av utomordentligt vital vikt. Jag hoppas att det när vi skall diskutera dessa frågor vid den kommande riksdagsbehandlingen skall föreligga ett mera utförligt material.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Herr Braconier tyckte att svaret var egendomligt avfattet. Jag kanske skulle ha läst upp docenten Sveris åttasidiga artikel och byråchefen Hammarbergs tolvsidiga artikel, som just behandlar den bristfälliga statistik

Svar på fråga ang. de straffmyndigas andel i den totala kriminaliteten

jag talar om. Men om herr Braconier har den uppfattningen att svaret på en enkel fråga skall vara avfattat på det sättet, skulle jag vilja ge honom rådet att ta reda på vad som menas med en enkel fråga.

Jag sade i mitt svar att den statistik som vi har och som utgör grunden för dessa undersökningar är mycket bristfälligt. Det är en polisstatistik som avser upptäckta brott. Vad ger den för uppfattning om hur stor andel de straffomyndigas brott utgör av den totala kriminaliteten? Den ger ingen uppfattning alls om det. Denna statistik gäller endast de straffomyndigas andel i den upptäckta kriminaliteten. Den undersökning som 1956 års klientelundersökning satt i gång avser däremot den faktiska brottsligheten, och jag tycker att vi kan vänta med en detaljdiskussion, tills vi har resultatet av den undersökningen på bordet.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag vet mycket väl att detta är en enkel fråga. Jag talade bara i sju minuter, vilket sannerligen inte är något av de längsta anföranden som hållits beträffande en enkel fråga. Nog har det ofta hållits längre anföranden från statsrådsbanken med anledning av sådana frågor.

I den motion jag citerar, vilken även är undertecknad av socialdemokrater, är det inte fråga om nyckfull polisstatistik. Där säges till exempel att i en medelstor landsortsstad hade av under fjolåret uppklarade 587 brott 121 utförts av ungdomar under aderton år — inte mindre än 68 av dem var under femton år. Menar justitieministern att det är en helt otillförlitlig statistik? I så fall får vederbörande utskott fastslå det vid sin behandling av motionen. Men jag är inte säker på att utskottet kommer att göra det.

Justitieministern ville göra gällande att jag talade alltför länge. Jag hänvi-

sade emellertid endast till docent Sveris artikel och en del annan statistik. Justitieministern hänvisade till en uppsats, men Sveris avhandling är mycket längre, och där finns tabeller över den tidigare brottsligheten t. ex. i Malmö och i Stockholm. Jag hade väntat mig att jag av svaret skulle ha fått någon klarhet i hur justitieministern ser på denna statistik och inte att han bara skulle helt allmänt säga att den är otillförlitlig. I min fråga ställs också spörsmålet vad det är för slags brottslighet som ungdomarna har utfört.

Eftersom justitieministern onekligen är en större kapacitet på detta område än den som ställt frågan kanske utskottet kommer att bekräfta justitieministerns uppfattning, men det återstår ändå att se, när denna kammare skall diskutera frågorna med anledning av utskottsutlåtandet.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag har visst svårt att uttrycka mig tillräckligt tydligt. Jag klagade ingalunda över att herr Braconier talade för länge. Nej, jag klagade över att herr Braconier tydligen hade den uppfattningen att jag skulle hålla ett anförande på en timme eller en halvtimme med anledning av denna enkla fråga på grundval av den otillförlitliga statistik vi har.

Herr Braconier måste ge mig rätt, när han läser det stenografiska protokollet. Därav kommer att framgå att herr Braconier talade om uppklarade brott eller upptäckta brott. Det är exakt samma sak som jag säger, men det ger oss ingen bild av det verkliga förhållandet. Om uppklaringsprocenten är 20 och om man säger att 25 procent av de uppklarade brotten härrör från straffomyndiga, vet man ingenting om de straffomyndigas andel i den totala kriminaliteten, och det var detta som frågan gällde.

Svar på fråga ang. det slutgiltiga ställningstagandet i censurfrågor beträffande film

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Justitieministern har alldeles rätt i att antalet uppklarade brott inte ger någon bild av den totala brottsligheten, som säkerligen är mycket större än som framgår av de nämnda siffrorna. Det gäller förvisso inte bara ungdomsbrottsligheten, utan all brottslighet. Enligt den senaste statistiken ertappas bara en på tio av dem som här i Stockholm gör sig skyldiga till stölder.

Vad jag ville poängtera var att ifrågavarande undersökningar visar att en hög procent befann sig i åldern under 15 år. Med justitieministerns argumentering skulle man komma till ännu högre siffror, och troligen överensstämmer också dessa bättre med verkligheten. Barnbrottsligheten är hög i många länder — det visar bl. a. förhållandena i Norge, Danmark och England.

Det förefaller, herr talman, som om barnbrottsligheten i vårt land skulle vara mycket hög och som om utvecklingen skulle vara betydligt mer skrämmande än som framgår av de siffror jag citerat. Såväl docent Sveri och docent Nyquist som våra andra kriminologer anser av allt att döma att man måste räkna med en barnbrottslighet av mycket stor omfattning. Under alla omständigheter är det därför, såsom jag tidigare underströk, mycket värdefullt att få fram ett så rikhaltigt material som möjligt för att kunna bedöma frågan om barnbrottsligheten.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på fråga ang. det slutgiltiga ställningstagandet i censurfrågor beträffande film

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Dickson har frågat statsministern, om han anser att vid

slutgiltiga ställningstaganden i censurfrågor beträffande film medicinalstyrelsens och socialstyrelsens mening bör inhämtas. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I gällande bestämmelser rörande filmgranskningen har inte några andra tvingande regler för hur yttranden och meningar skall inhämtas fastslagits än att direktiv givits för hur biografbyrån i vissa fall skall höra statens filmgranskningsråd. Biografbyrån äger därutöver givetvis frihet att i förekommande fall på vanligt sätt inhämta annan myndighets eller organisations yttrande i filmgranskningsärendet.

Beträffande remissförfarandet i filmgranskningsärendet, som genom besvär kommit under Kungl. Maj:ts prövning äger 10 § RF tillämpning. Remiss till andra myndigheter kan således ifrågakomma därest i ärendet föreliggande utredning prövas ge otillräckligt underlag för den departementala beredningen. I besvärsmål av den art, som det här är fråga om, har under perioden 1919—1963 yttrande från centralt verk eller liknande organ inhämtats i endast ett fall, nämligen år 1951 från medicinalstyrelsen rörande en filmscen som skildrade en hjärtoperation.

Någon allmängiltig regel om remissförfarandet och om vilka myndigheters yttranden, som i så fall borde inhämtas, kan enligt min mening inte uppställas.

Vidare anförde:

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Regeringsformens 10 § lyder så här:

»Innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk, av den föredragande beredas.»

Om det inte finns några nödiga upplysningar, om regeringen finner att den kan avgöra saker på eget bevåg, behöver sålunda enligt regeringsformen inte

Svar på fråga ang. naturskyddet för strandängarna mellan Mölle och Lerhamn

någon hänvändelse till ämbetsverken ske.

Vi kan tänka oss en hypotetisk situation, då en film har förbjudits av statens biografbyrå för offentlig visning och detta biografbyråns beslut har överklagats hos Kongl. Maj:t med begäran om filmens frisläppande. Censuren är till för att skydda medborgarna och samhället mot de skadliga inflytelser som kan komma av filmer av viss karaktär. Medicinalstyrelsen har till uppgift att vaka över hälsotillståndet, både det fysiska och det psykiska, mentala, här i landet. Socialstyrelsen har bl. a. den obehagliga uppgiften att ta hand om det klientel som medicinalstyrelsen inte kan klara.

Om sålunda censuren släpper igenom en film som skadar tänkandet i landet, får socialstyrelsen troligen extra att göra. Jag föreställer mig därför att dessa båda ämbetsverk har funderat mycket över dessa ting, att de måste vara mycket intresserade av dem och att de också besitter en hel del erfarenhet. Om i ett sådant hypotetiskt fall som jag nyss relaterade regeringen inte hör dessa båda ämbetsverk, får man väl förutsetta att det läge föreligger som jag talade om i början, nämligen att regeringen finner att någon sakkunskap — i varje fall från dessa båda håll — inte är erforderlig för att den skall kunna ta ställning i frågan huruvida en sådan film skall släppas fri eller inte. Det är vad jag kan läsa ut av det hela.

Jag håller med ecklesiastikministern om att någon allmängiltig regel om remissförfarandet och om vilka myndigheters yttranden som borde inhämtas inte kan uppställas. I de enskilda fall som må kunna förekomma kan man emellertid, förefaller det mig, avläsa i vad mån regeringen tycker att den själv kan klara saken utan någon yttre rådgivning från dessa båda ämbetsverk.

Eftersom detta är en enkel fråga skall jag inte säga mer, förutom att jag vill tacka ecklesiastikministern för att

han har tagit upp den inför statsministerns fötter kastade handsken och åtagit sig att frambära det svar som vi här har lyssnat till. Hade det inte varit en enkel fråga, skulle jag nog ha anknutit en liten smula till det problem som herr Braconier var inne på. Det har nämligen ett mycket nära samband med dessa ting.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Herr Dickson behärskar inte blott regeringsformens 10 §; han är lika hemma i dess 90 §, och det uppskattar jag honom för.

Det är alltså inte fråga om huruvida regeringen behöver inhämta synpunkter eller inte när det gäller om den skall höra t. ex. medicinalstyrelsen i ett filmgranskningsärende. Det är självfallet att regeringen alltid behöver synpunkter. Därför gäller diskussionen inte om ett verk skall yttra sig eller inte utan om de aspekter på en fråga som verket representerar kommit fram i den allmänna debatten eller på annat sätt — i detta fall i första hand den medicinska synpunkten.

Om regeringen menar att den medicinska expertisen har kommit till tals i en fråga, skall den i det fallet inte — och har heller aldrig tidigare gjort det — remittera frågan till ämbetsverk när det gäller en så oerhört ömtålig bedömning som i ett censurfall.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. naturskyddet för strandängarna mellan Mölle och Lerhamn

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Dickson har frågat, om jag anser att naturskyddet för

strandängarna mellan Mölle och Lerhamn är så betryggande tillgodosett att inget hot mot deras fortbestånd i nuvarande skick behöver befaras.

Enligt vad jag inhämtat har länsstyrelsen i Malmöhus län med stöd av 6 § naturskyddslagen redan 1956 fridlyst de åsyftade strandängarna som naturminnen.

Förslag föreligger nu att strax öster om ängarna dra fram en ny väg mellan Mölle och Lerhamn. Företrädare för naturvården befarar att strandängarnas natur kommer att skadas genom att de blir lättare tillgängliga för allmänheten. Länsstyrelsen har nyligen beslutat tillätta en arbetsgrupp för att utarbeta förslag till lösning av frågan om vägens sträckning. I arbetsgruppen ingår en företrädare för Skånes naturskyddsförening.

Av det anförda framgår, att länsstyrelsen beaktar naturvårdssynpunkterna beträffande strandängarna vid handläggningen av det aktuella ärendet. Något uttalande från min sida finner jag inte vara påkallat.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Dicksons fråga.

Vidare anförde

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för hans svar. Detta kan synas vara en liten fråga, men det rör sig här om ett alldeles unikt naturområde, och det har rätt en del oro omkring denna sak. Nu hör jag av svaret att länsstyrelsen har satt i gång olika aktioner för att denna fråga skall utredas. Med den kännedom jag har om länschefen i Skåne och hans intresse för liknande ting tror jag att jag kan känna mig lugnad av vad jordbruksministern här har upplyst mig om.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Svar på fråga ang. utredningsarbetet rörande vattenvårdens organisation

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Hamrin har frågat mig, om jag är i tillfälle meddela, när det pågående utredningsarbetet rörande vattenvårdens organisation kan väntas bli slutfört och förslag i anledning härav bli förelagda riksdagen.

Sedan vattenvårdskommittén år 1962 avlämnade sitt delbetänkande om tillsyn över radioaktiv vattenförorening, arbetar kommittén med en förnyad översyn av vattenvårdens organisation och i samband därmed med frågan om vattenvårdsförbund och frågan om forskning på vattenvårdens område. Enligt vad jag erfarit avser man att om möjligt lägga fram slutbetänkande till sommaren.

Det är enligt min mening angeläget, att de problem kommittén nu behandlar får en så snar lösning som möjligt. Jag vill dock påpeka, att åtminstone vissa av hithörande frågor är komplicerade. Att i dag ange vid vilken tidpunkt slutligt beredda förslag i ämnet kan komma att föreliggas är därför inte möjligt.

Med detta, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Hamrins fråga.

Vidare anförde

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på frågan, som jag för egen del tycker är ganska väsentlig. Av samma anledning som de föregående talarna skall jag söka fatta mig så kort som möjligt, men jag vill ändå erinra om den historiska bakgrunden till min fråga.

Vattenvårdskommittén tillsattes år 1953. År 1954 kom betänkandet om vat-

Svar på fråga ang. utredningsarbetet rörande vattenvårdens organisation

tenvårdsorganisationen och lagstiftningsfrågorna, vilket resulterade i en proposition år 1956 beträffande lagstiftningen och en år 1957 beträffande organisationsfrågorna. Den första propositionen antogs av riksdagen, den senare antogs icke.

Om man tittar i vattenvårdskommitténs betänkande, studerar remissinstansernas yttranden rörande betänkandet och ser efter vad utskottet har sagt i sin skrivning år 1957, då det avstyrkte propositionens antagande, framgår det hela vägen hur viktigt man från alla håll anser det vara att denna fråga får en snar lösning. Det är alltså samma uppfattning som jordbruksministern uttrycker i sitt svar på min fråga.

Jag behöver inte, och kan för resten inte på grund av tidsbrist, uppehålla mig vid anledningen till att alla dessa instanser anser en snar lösning så nödvändig. Om jag bara antyder frågorna om naturvården, om fisket och om hälsovården synes det dock ganska självklart att det här gäller mycket angelägna problem.

Nästan samtliga remissinstanser har också understrukit att det är organisationsfrågan som nu är den mest brådskande. Jag förbiser inte alls vikten av ökad forskning och regler för bildande av vattenvårdsområden, men organisationsfrågan måste av flera anledningar lösas nu. Kommunerna har under senare år investerat stora summor i reningsanläggningar och liknande anordningar, och den investeringsverksamheten pågår för fullt. Det rör sig där om miljarder. Och då måste det också finnas en ordentlig rådgivning och tillsyn av anläggningarna, där man följer upp hela verksamheten och gör organisationen effektiv.

Ett annat skäl är att naturvårdstrensena också trycker på och fordrar att få sina frågor lösta, och en av de mest angelägna uppgifterna där är onekligen att åstadkomma en bättre vattenvård.

Ett tredje skäl för att lösa organisationsfrågan snarast möjligt är att det blir svårt att rekrytera en yrkeskår, när man inte vet hurudan organisationen skall bli. Jag tror sålunda att vi i mitt hemlän mycket snart kommer att få bekymmer med att skaffa en länsingenjör som tar hand om dessa frågor på det regionala planet.

Jordbruksministern säger i sitt svar bland annat: »Det är enligt min mening angeläget, att de problem kommittén nu behandlar får en så snar lösning som möjligt.» Jag är givetvis tacksam för att jordbruksministern anser det. Men sedan fortsätter statsrådet: »Jag vill dock påpeka, att åtminstone vissa av hithörande frågor är komplicerade.» Det borde i varje fall inte gälla organisationsfrågan. Den är tillräckligt utredd och har varit ute på remiss. Även om det förelåg kontroversiella uppfattningar 1957, som gjorde att frågan då inte löstes, så finns dock allt det materialet kvar. Det kan man bygga en vetlig organisation på både regionalt och på riksplanel.

Jag är emellertid övertygad om att jordbruksministern hyser stort intresse för dessa frågor, och jag tar fasta på löftet i svaret att de skall lösas snarast möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 36, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark.

§ 9

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet den å bordet vilande motionen nr 789.

§ 10

Interpellation ang. förstärkande av skolans och ungdomsorganisationernas karaktärsfostrande verksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr RIMMERFORS (fp), som yttrade:

Herr talman! Frågan om sexualundervisningens utformning på olika skolstadiet har aktualiserats genom förslag bl. a. från Blivande lärarens riksförbund och Sveriges elevers centralorganisation. I allmänhet är man kritiskt inställt till skolöverstyrelsens handledning för sexualundervisning i skolorna.

Med anledning av att denna kritik, framförd även i den allmänna debatten, speciellt riktat sig mot de etiska värderingar, som ligger bakom skolöverstyrelsens Handledning i sexualkunskap har ett par andra yrkeskategorier i skrivelser till Kungl. Maj:t givit uttryck för en motsatt mening. Det gäller en läraropinion och en hemställan från läkarhåll.

Sveriges förenade kristliga lärarförbund, med ett samlat medlemsantal av 12 000 lärare, har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 januari 1964 hemställt om vissa hänsynstaganden vid verkställandet av den av skolöverstyrelsen föreslagna sakkunnigutredningen.

Man förklarar sig i stort sett nöjd med överstyrelsens handledning av 1956. »Man frågar sig», skriver lärarförbunden, »vilka motiven är hos de sammanslutningar och enskilda, som i en tid av katastrofalt ökat antal veneriska sjukdomar och ungdomsbrott i förbindelse med hämningslös utlevelse, föreslår en sexualundervisning som skulle stimulera och aktivisera sexualdriften».

Lärarna är angelägna att understryka önskvärdheten av att sexualdriften i skolans undervisning beskrives på »ett positivt och livsbejakande sätt som en av människolivets rikaste tillgångar». Däremot önskar man att de upplösningstendenser som i vissa kretsar

präglar ungdomens sexualliv inte får bestämma de framtida riktlinjerna för skolans sexualundervisning, »lika litet som det tilltagande alkoholmissbruket bland gymnasister föranleder skolan att ställa sig positivt till detta». Man vill vidare att handledningen även i fortsättningen skall lägga en klart etisk bedömning på sexualitetens sammanhang med individens personlighetsutveckling, förhållandet till medmänniskorna, till äktenskap, familj och hemliv. Man önskar att en eventuell utredning skall ta hänsyn till de värderingar som flertalet svenska medborgare säkerligen allttjämt vill lägga på sexualundervisningen och att bereda plats i utredningen för företrädare för en kristet-etisk syn på detta frågekomplex.

Numera föreligger också en opinionsyttring i samma fråga från en grupp svenska läkare, till antalet ca 140. Även läkarna är oroade av läget. I likhet med vad som förekommit i ett stort antal tjänsterapporter från länsläkare, provinsialläkare och skolläkare de sista åren klagar man över den starkt tilltagande frekvensen av veneriska sjukdomar och sexuell löslighet i vissa grupper av ungdom. Man anser att sexualfrågan givits dimensioner som inte är sakligt berättigade och att denna »översexualisering» bör motverkas genom skolans karaktärsfostran.

Utan att identifiera mig med alla enskildheter och yrkanden i läkarappellen har jag velat bringa den i åtanke jämsides med framställningen från de 12 000 lärarna. De synes båda syfta till att även i framtiden låta skolan ge i varje fall ett etiskt minimum som barlast i sexualundervisningen.

Man får givetvis inte bortse från att det finns också andra incitament till en god vägledning i ungdomsfostran. Det som samhället aldrig kan åstadkomma genom bud och förbud kan personlig och frivillig påverkan i hem och föreningsliv medverka till. Jämte det att skolans undervisningsplan hädanefter som hittills förankras i etiska normer

Interpellation ang. bestämmelserna rörande ianspråktagande av investeringsfundsmedel

synes det mig vara en angelägenhet av yttersta vikt att samhället i framtiden, om möjligt i ännu högre grad än nu, ger alla de uppbyggande krafterna i kristna, ideella och folkliga organisationer sitt verksamma stöd.

Med hänvisning till vad ovan anförts anholder jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få rikta följande fråga:

Har regeringen för avsikt att med anledning av Sveriges förenade kristliga lärarförbunds skrivelse av den 3 januari och den i pressen senast uppmärksammade läkarappellen vidta några åtgärder som kan förstärka skolans och ungdomsorganisationernas karaktärsfostrande verksamhet?

Denna anhållan bordlades.

§ 11

Interpellation ang. bestämmelserna rörande ianspråktagande av investeringsfundsmedel

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDERSSON i Storfors (s), som yttrade:

Herr talman! Med anledning av de sysselsättningsvårigheter som förekommer på en del håll i landet, bland annat i de östra delarna av Värmlands län, har från kommuner och företag anhållits hos Kungl. Maj:t att området för brukande av investeringsfundsmedel måtte utökas att gälla hela Värmlands län.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1963 har förordnats om tillämpning från 1 juli 1963, att arbetsmarknadsstyrelsen skall äga besluta att investeringsfundsmedel må användas bl. a. inom ett område, omfattande dels Torsby, Sunne, Arvikas, Årjängs och Säffles B-regioner i Värmlands län, dels inom Ämåls B-region, Svanskog i Värmlands län.

För Värmlands läns vidkommande

faller som synes utanför det område, där investeringar enligt ovan nämnda beslut godkänts, de sydöstra delarna av Karlstads A-region (Karlstads och Hagfors B-regioner) samt Kristinehamns A-region (Kristinehamns och Filipstads B-regioner).

Inom detta område har under senare delen av år 1963 bland andra kommunerna i Hagfors B-region, omfattande Hagfors stad, Norra Råda, Munkfors köping, Ekshärad och Gustaf Adolf, anhållit att investeringsfundsmedel måtte få brukas jämväl inom detta område.

Vidare har AB Casco i Kristinehamn riktat liknande hemställan för sin utbyggnad.

Inom filipstadsområdet har AB Wasa spisbrödsfabrik likaledes ansökt om brukande av investeringsfonden för utökning av företaget.

I samtliga fall har Kungl. Maj:t lämnat ansökningarna utan bifall.

I skrivelse till kungl. arbetsmarknadsstyrelsen den 7 november 1963 framhåller länsarbetsnämnden i Värmlands län sin oro för den framtida utvecklingen på länets arbetsmarknad. Skogsbrukets rationalisering kommer bl. a. att medföra svärbemästrade konsekvenser. Även rationaliseringen inom andra företagsgrenar vållar friställande av arbetskraft.

I rådande läge och inför den befärande utvecklingen med ökad friställning av arbetskraft inom skogsbruket och samtidigt minskade möjligheter att placera arbetskraft inom industrien, framstår det som utomordentligt angeläget, såväl ur arbetsmarknadsmässiga som ur samhällsekonomiska synpunkter, att ytterligare sysselsättningsmöjligheter skapas i länet. Befintlig industri måste stimuleras att utbygga sin verksamhet och ny industri stimuleras att etablera sig i länet. Ett av medlen att åstadkomma sådan stimulans synes vara att tillåta ianspråktagande av investeringsfonderna.

Interpellation ang. rätt för svensk medborgare att åtnjuta allmän tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvat inkomst

Länsarbetsnämnden ville starkt stödja den av kommunerna inom Hagfors' B-region ingivna framställningen. Nämnden ville emellertid samtidigt framhålla, att det synes nämnden synnerligen önskvärt, att Kungl. Maj:ts förordnande utsträcker att gälla hela Värmlands län.

Arbetsmarknadsstyrelsen har sedermera i sitt yttrande till Konungen även framhållit att med hänsyn till rådande förhållanden på arbetsmarknaden kan skäl i och för sig anföras för en utvidgning av ovannämnda bemyndigande till att omfatta hela Värmlands län.

Gällande Filipstads B-region råder vissa sysselsättningsvårigheter såväl i själva staden som däromkring. Sålunda skall Uddeholms AB minska antalet anställda vid Nykroppa järnbruk med 150—200 man.

Situationen för denna B-region torde icke te sig bättre än för de delar av västra Värmland, som omfattas av Kungl. Maj:ts beslut om rätten att taga investeringsfonder i anspråk för lokaliseringpolitiskt motiverade investeringar.

Arbetslösheten inom regionen har ökat och utgör nu ett besvärligt problem för stad och kommun. För att öka arbetstillfällena och motverka utflyttningen inom regionen måste åtgärder vidtagas på olika områden och med olika medel, bl. a. genom åtgärder för att stimulera investeringarna.

Det finnes, som i interpellationen omnämnts, inom regionen företag som önskar använda sina investeringsfonder i sådant syfte. Gällande Filipstad får staden då och då förfrågningar från företaget i andra orter om etablering i staden. Det som hämmar nyetablering synes främst vara svårigheten att anskaffa nödvändigt kapital till byggnader och maskiner.

Genom den geografiska begränsning som nu råder försvåras ytterligare så-

dana för utvecklingen inom regionen nödvändiga investeringar.

Östra Värmlands problem på arbetsmarknadens område är allvarliga. Det synes mig därför vara helt naturligt att alla vägar prövas för att förbättra rådande situation.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har statsrådet för avsikt att ompröva nu gällande regler för ianspråktagande av investeringsfondsmedel?

2. Är statsrådet beredd utsträcka det geografiska området för Värmlands läns vidkommande, där investeringsfonderna får användas, till att gälla hela Värmlands län?

Denna anhållan bordlades.

§ 12

Interpellation ang. rätt för svensk medborgare att åtnjuta allmän tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvat inkomst

Ordet lämnades på begäran till

Herr SPANGBERG (s), som yttrade:

Herr talman! För vårt land med vår sociallagstiftning, exempelvis ATP-försäkringen, är det angeläget att svenska medborgare, som helt eller delvis arbetar i något av grannländerna, får sociala förmåner och försäkringar, som grundas på arbetsinkomst, beräknade på den totala arbetsinkomsten här och i utlandet. Att denna princip följts tidigare framgår av ett interpellationssvar i andra kammaren den 12 mars 1957, då socialministern bl. a. anförde:

»Som allmän regel gäller att svensk medborgare åtnjuter de svenska sociala förmånerna för sig och de sina så länge han bor i Sverige, och detta även om han helt eller delvis arbetar och betalar skatt utomlands, t. ex. i Norge. Han får

Interpellation ang. lotsservicen vid Hälsingborgs lotsplats

sålunda folkpensionens förmåner, om han är mantalsskriven här i landet. Likaså har han rätt till sjukförsäkringens förmåner, eftersom han är bosatt här. Vid beräkningen av sjukpenningens storlek tar man hänsyn till hans totala arbetsförtjänst, alltså även till vad han tjänar utomlands.»

I samband med ATP-försäkringens genomförande bröts denna princip och löntagarna utestängdes från ATP-försäkring för inkomst i utlandet. För de sålunda utestängda medförde detta svåra konsekvenser, då de blir berövade den sociala trygghet, familje- och ålderdomstrygghet, som ATP-försäkring avsett.

Frågan har tidigare behandlats i riksdagen genom motioner, som dock på andra lagutskottets hemställan avslagits. En betydande minoritet från samtliga partier har röstat för åtgärder. I remissyttrande har riksförsäkringsanstalten anfört positivt uttalande för utredning av frågan.

Organisatoriskt sett bör det inte möta större svårigheter. Ifrågavarande löntagare bor och är skrivna här samt sjukförsäkrade och registrerade för sin totala arbetsinkomst i allmänna försäkringskassan. Inkomsterna som grundar sjuk- och ATP-försäkring sammanfaller. Uppgift om kontroll av arbetsinkomst i utlandet lämnas, så långt jag kunnat utröna, genom avskrift av deklARATIONEN i utlandet.

I fråga om avgifter för försäkringen anfördes i motion nr 67 i andra kammaren 1963, att flera alternativ kan tänkas men att regeringen bör låta utarbeta förslag till lämpligaste inbetalningssystem. En möjlighet ligger i att löntagaren själv medverkar till inlevererande av avgifterna från sin arbetsanställning. Man kan i sammanhanget erinra om att svenska arbetsgivare erlägger ATP-avgifter för utländska arbetare, som dock ej erhåller någon pension här. Under alla förhållanden bör denna viktiga fråga ordnas så snart som möjligt, emedan

varje tidsspilla medför betydande förluster, som blir svåra att ersätta, och som redan nu uppgår till stora belopp. Erinras kan slutligen om att enligt lagen om allmän försäkring är i regel sjuk- och pensionsförsäkringen sammankopplade.

Med stöd av vad jag här anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att svenska medborgare, som bor i Sverige men tidvis helt eller delvis arbetar i något av grannländerna, kommer i åtnjutande av ATP-reformen beräknat på den sammanlagda inkomsten här och i utlandet?

Denna anhållan bordlades.

§ 13

Interpellation ang. lotsservicen vid Hälsingborgs lotsplats

Ordet lämnades på begäran till

Fröken KARLSSON (h), som yttrade:

Herr talman! Enligt beslut av 1961 års riksdag har Hälsingborgs och Råå lotsplatser sammanlagits. Bemanningen efter sammanslagningen fastställdes till en överlots, åtta lotsar och en reservlots.

Avsikten med sammanslagningen var givetvis att rationalisera lotsväsendet på sätt som bedömdes möjligt utan att en försämring av lotsbetjäningen skulle inträffa.

Efter tidsstudier beslutades trots avrådan indragning av en av lotsbefattningarna fr. o. m. oktober månad 1963. Då emellertid en aldrig så noggrann tidsstudie kan bli missvisande, har indragningen av tjänsten inneburit en allvarlig försämring av möjligheterna till den betjäning vid lotsplatsen, som från berörda parter kan anses erforderlig.

Antalet lotsningar har under de senaste åren ökat ganska väsentligt, vilket framgår av nedanstående sammanställning.

Interpellation ang. lotsservicen vid Hälsingborgs lotsplats

Ar	Antal lotsningar:
1961	2 432
1962	2 493
1963	2 722

Inkomsten vid lotsplatsen återspeglar också ökningen av lotsuppgifterna vid Hälsingborgs lotsplats.

Ar	Kronor
1962	224 664
1963	377 833

Sjöfartsökningen till Hälsingborg synes påtaglig, särskilt sedan Sydhamnen tagits i bruk.

Utkikstjänsten vid lotsplatsen torde kunna bedömas såsom särskilt betungande. Anledningen till detta torde vara bl. a. det smala sundet med ett stort antal båtar. Enligt uppgift är intervallerna mellan passerande båtar under tiden kl. 06.00—24.00 genomsnittligt ca 3 minuter.

Med stöd av ovanstående hemställer jag om kammarens tillåtelse att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande frågor:

Har herr statsrådet observerat den risk för försämrad lotsservice som indragning av en lotsbefattning vid Hälsingborgs lotsplats kommit att innebära?

Vilka åtgärder bedömer statsrådet vara lämpliga att vidtaga för att eliminera denna risk?

Denna anhållan bordlades.

§ 14

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 15, till Konungen, angående val av ledamöter och suppleanter i utrikesutskottet och utrikesnämnden.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 16, till Konungen, angående val av medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet;

dels till riksdagens förordnanden, nr 17—32, för

herr Birger Andersson,
 » Anselm Gillström,
 » Birger Lundström,
 fröken Ebon Andersson,
 herr Emil Ahlkvist,
 » Georg Pettersson,
 » Sven Sundin,
 » talmannen Thapper,
 fru Sigrid Ekendahl,
 herr Hans Gustafsson,
 » Bertil Ohlin,
 » Leif Cassel,
 » Einar Gustafsson,
 » Ragnar Lassinantti,
 » Gunnar Helén och
 fru Ingrid Gärde Widemar
 att vara medlemmar i Nordiska rådet;
 dels ock till riksdagens förordnanden,
 nr 33—48, för
 fröken Dagmar Ranmark,
 herr Arne Geijer,
 » Axel Johannes Andersson,
 » Allan Hernelius,
 » Lars Larsson,
 » Tage Johansson,
 » Eric Carlsson,
 fru Ingrid Segerstedt Wiberg,
 herr Gunnar Edström,
 » Sven Mellqvist,
 » Stig Alemyr,
 » Henning Gustafsson,
 » Jean Braconier,
 » Nils Kellgren,
 » Jan-Ivan Nilsson och
 » Sven Hammarberg
 att vara suppleanter i Nordiska rådet.

§ 15

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner överlämnats till kammaren:

nr 3, med redogörelse för behandling-
 en hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser,

nr 35, med förslag till lag om ändring
 i sjölagen m. m.,

nr 37, med förslag till lag om ändrad
 lydelse av 53 § 4 mom. och punkt 10 av
 anvisningarna till 32 § kommunalskat-

telagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., samt

nr 38, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 5 av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Nämnda skrivelse och propositioner bordlades.

§ 16

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 31, angående försvarsgrenstabernas organisation m. m., motionerna:

nr 790, av herr *Hedin m. fl.*, och
nr 791, av herrar *Nyberg* och *Antons-son*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 33, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., motionerna:

nr 792, av herrar *Boo* och *Larsson* i *Borrby*,

nr 793, av herr *Carlsson* i *Huskvarna m. fl.*,

nr 794, av herr *Christenson* i *Malmö m. fl.*, och

nr 795, av fru *Gunne*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 34, med förslag till lag angående ändring i lagen den 4 januari 1956 (nr 2) om socialhjälp, m. m., motionerna:

nr 796, av fru *Gunne*,

nr 797, av fru *Kristensson* och fröken *Karlsson*,

nr 798, av herr *Ståhl* och fröken *Elmén*, samt

nr 799, av herr *Svensson* i *Kungälv* och fru *Holmqvist*.

Dessa motioner bordlades.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.39.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 7 februari

Kl. 14.00.

§ 1

Justerades protokollet för den 31 näst-
lidne januari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren in-
komna ansökan:

Riksdagens andra kammare

På grund av utlandsresa anhåller jag
om befrielse från riksdagsarbetet tiden
11—19 februari 1964.

Stockholm den 5 februari 1964

Gösta Darlin

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3

Svar på fråga ang. kortvägssändningar
på ryska språket

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdeparte-
mentet, herr statsrådet *SKOGLUND*,
som yttrade:

Herr talman! Herr *Braconier* har frå-
gat mig om jag vill för kammaren redo-
göra för om det planeras utsändningar
på ryska språket i radions kortvägs-
sändningar.

Som svar vill jag meddela att några
sådana sändningar icke är planerade.

Svar på fråga ang. kortvågssändningar på ryska språket

Vidare anförde:

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Jag förmodar att statsrådet i sitt svar utgått från att det inte är departementschefen som bestämmer programmen i radio, och jag delar i stort sett statsrådets principiella uppfattning. Jag skall inte heller ta upp någon längre diskussion, särskilt som jag vet att kommunikationsministern strax skall lämna ett svar även i första kammaren. Men jag vill påpeka, när det gäller kortvågssändningar och information om Sverige, att det i årets statsverksproposition finns upptaget ett förslag om att Sveriges Radios utlandssändningar till viss del skall finansieras genom anslag på riksstaten. Om man, som kommunikationsministern, synes hävda att riksdagen inte skall ge uttryck åt åsikten att det vore fördelaktigt om sändningar på ryska språket komme till stånd, bleve konsekvensen att det utskott, som skall behandla den motion rörande utsändningar på slaviska språk som föreligger, skulle inta ståndpunkten, att riksdagen inte skall göra ett sådant uttalande.

Programmen med informationer om Sverige avlyssnas emellertid av rätt många ryssar och även av andra östeuropéer — det vet man genom den lyssnarpost som inkommer —, detta alltså trots att sändningar inte sker på ryska språket eller på annat slaviskt språk. Jag anser att riksdagen skall kunna ge uttryck för sin uppfattning om betydelsen av sådan här informationsverksamhet, så mycket mera som ryssarna kan sända vilka program som helst till vårt land på svenska med informationer om Sovjetunionen — något som ingen anser olämpligt.

I denna tid av samarbete mellan nationerna — det bar t. o. m. sagts att vi

lever i ett något bättre utrikespolitiskt klimat än tidigare — finns det väl alla skäl att sända på ryska då man exempelvis sänder på portugisiska eller spanska. Det kan inte vara mindre befogat att sända på ryska och därmed nå ett så stort språkområde eller på andra slaviska språk — sändningarna på portugisiska och spanska riktar sig ju bland annat till främmande världsdelar.

Det har i den tidigare förda debatten i denna fråga påståtts, att Radiotjänst vid något tillfälle skulle ha vänt sig till utrikesdepartementet för att efterhöra dess uppfattning. Det skulle vid detta tillfälle ha framhållits från utrikesdepartementet, att man i den dåvarande situationen inte ansåg sådana sändningar vara lämpliga. Det har t. o. m. talats om risker för repressalier m. m., vilket jag emellertid inte nu skall gå in på; vi får återkomma till denna fråga vid behandlingen av den motion som föreligger i ärendet. När jag ställde min fråga kände jag inte till denna motion — jag tror för resten att jag ställde min fråga något innan motionen väcktes.

Jag riktar här ingen kritik mot kommunikationsministerns allmänna principiella uppfattning. Men jag hävdar för min del att riksdagen när det gäller ett program, som finansieras med särskilda statsmedel, har rätt att ge uttryck åt sin mening i fråga om sändningarna.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag vill göra klart för de ledamöter av andra kammaren som åhör denna diskussion att vad herr Bracconier frågat mig om är, huruvida det planeras utsändningar på ryska språket i radions kortvågssändningar. På detta har jag svarat, att några sådana sändningar icke är planerade. Detta är alltså det korrekta svaret på den ställda frågan.

Herr Bracconier söker nu föra över debatten till något annat, nämligen frågan om anslaget till Sveriges Radio.

Svar på fråga ang. kortvågssändningar på ryska språket

Härigenom för han emellertid in debatten på ett område, där jag inte har någon anledning att yttra mig, nämligen hur programmet skall utformas. Detta tillkommer enligt en gammal överenskommelse Sveriges Radio.

anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., och

nr 38, med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 5 av anvisningarna till 35 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Herr BRACONIER (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att jag frågade om det planeras några sändningar på ryska språket, och det är inte första gången denna fråga har ställts. Jag drog den slutsatsen att kommunikationsministern i sitt svar utgick från den uppfattningen att det inte ålåg riksdagen eller ens statsrådet att uttala sig om detta. Jag hävdar det oaktat att man i denna fråga har rätt att i riksdagen ge uttryck för uppfattningen, att det vore värdefullt med sändningar på ryska språket. Vi har här i riksdagen diskuterat många andra frågor som gällt radioprogrammet, och statsrådet har inte ansett det vara fel att föra en sådan diskussion.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts å bordet vilande skrivelse nr 3, med redogörelse för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser.

§ 5

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 35, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 37, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 4 mom. och punkt 10 av

§ 6

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna nr 790 och 791;

till bevillningsutskottet motionerna nr 792—795; samt

till behandling av lagutskott motionerna nr 796—799.

§ 7

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Rimmerfors*, till hans excellens herr statsministern angående förstärkande av skolans och ungdomsorganisationernas karaktärsfostrande verksamhet,

herr *Andersson* i Storfors, till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående bestämmelserna rörande ianspråktagande av investeringsfondsmedel,

herr *Spångberg*, till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående rätt för svensk medborgare att åtnjuta allmän tilläggspension för i annat nordiskt land förvärvat inkomst, samt

fröken *Karlsson*, till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående lotsservicen vid Häl-singborgs lotsplats.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 8

Interpellation ang. handelsflottans beredskapsfrågor

Ordet lämnades på begäran till

Herr CARLSSON i Göteborg (s), som yttrade:

Herr talman! Den svenska handelsflottan är såväl i fred som i krig av utomordentligt stor betydelse för vårt land. I krigstid är den särskilt betydelsefull med hänsyn till att utebliven import av nödvändiga varor, särskilt då flytande drivmedel och bränslen, snabbt kan minska landets motståndskraft.

Med stöd av kungl. brev tillsattes i november 1954 en kommitté med uppdrag att utreda frågor om handelsfartygens skydd, beväpning, utrustning och bemanning. I remissvaren över kommitténs förslag förordades en fortsatt och skyndsamt fullständig utredning av frågorna. Med anledning härav tillkallade chefen för handelsdepartementet den 15/1 1957 en utredning — Kommittén för sjöfartens beredskapsfrågor — med direktiv att bearbeta och komplettera framlagda riktlinjer och förslag. Utredningen föreslog att erforderliga handelsfartyg skulle bestyckas med lv-pjäser, att magnetskydd på handelsfartygen installeras redan i fred, att handelsfartygens beredskapsbemanning skulle ombesörjas av de ombordanställda sjömännen, som skulle ges särskild värnpliktsutbildning under 90 dagar. Kvarstannade sjömannen i handelsflottan under sammanlagt sju år, skulle han befrias från återstående fredstjänstgöring.

Efter remissbehandling, då bl. a. ÖB framhöll att landets personalreserver var begränsade och att behoven inom övriga totalförsvarsfunktioner även måste beaktas, överlämnades utredningens betänkande till 1954 års utredning rörande totalförsvarets personalbehov, som behandlade beredskapsbemanningen under första kvartalet 1960. Denna

utredning föreslog bestyckning av handelsfartygen med från krigsmakten friställda lv-pjäser och särskild fartygsskyddsutbildning för 400—500 yrkes-sjömän per år. Militärtjänstgöringen föreslogs omfatta en första tjänstgöring om 274 dagar i inkluderande fartygsskyddsutbildning och fyra repetitionsövningar. Under tjänstgöring i handelsflottan skulle yrkessjömännen betraktas som uppskovsvärnpliktiga.

Betänkandet remissbehandlades och behandlades sedan gemensamt av försvars- och handelsdepartementen, men föranledde icke något beslut. Med anledning av motion (I: 503/61) togs frågan upp av 1961 års riksdag.

I december 1961 begärde de ombordanställdas organisationer i en gemensam skrivelse till Konungen att åtgärder måtte vidtagas för att »snarast slutföra granskningen av hos myndigheterna vilande förslag angående handelsfartygens skydd under krigsförhållanden...» Försvarsministern remitterade skrivelsen till ÖB, som i sin svarsskrivelse i november 1962 vitsordade det angelägna behov av åtgärder till handelsfartygens skydd under krigsförhållanden, som de berörda personalförbunden framhållit. Han framhöll bl. a.: »Tryggandet av den i krig — eller under neutralitet — nödvändiga sjöfarten är en integrerande del av vårt totalförsvarsproblem. Liksom andra grenar av vårt totalförsvaret måste därför även denna redan i fredstid uppbyggas och förberedas för sina uppgifter i krig... Såvitt ÖB kan bedöma föreligger nu underlag för slutgiltigt övervägande och beslut i handelsflottans beredskapsfrågor. Dessa syns bl. a. ur psykologisk synpunkt särskilt angelägna, då skyddsåtgärder numera förberetts på så gott som alla områden av vårt totalförsvaret.»

ÖB har även angivit de principer, som Kungl. Maj:t bör fastställa vid genomförande av nödvändiga åtgärder till höjande av handelsflottans beredskap såväl materiellt som personellt. Det har nu förflutit ytterligare ett drygt år utan

Interpellation ang. handelsflottans beredskapsfrågor

att försvarsministern vidtagit några åtgärder. Under hänvisning till det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställa följande frågor:

Vill herr statsrådet redovisa orsakerna till denna förhållning av frågans handläggning och nu framlägga föreskrifter om dels förrådshållning av friställda lv-pjäser från krigsmakten för bestyckning av handelsfartygen och dessas utrustning med magnetminskydd, dels särskild utbildning för yrkessjömän, vilket senare torde vara av betydelse för den nu pågående värnpliktsutredningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 9

Till bordläggning anmäldes

utrikesutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av avtal mellan Sverige och Portugal rörande import till Sverige av portugisiska jordbruksprodukter, m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1964 skall utgå,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt, och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsavtal till avtalet den 23 mars 1939 mellan Sverige och Amerikas förenta stater för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande inkomst- och andra skatter;

bankoutsittets memorial och utlåtande:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutsittets avgivna berättelse,

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutsittets avlämnade berättelse,

nr 3, med överlämnande av kommitténs för firande av representationsreformens 100-årsjubileum till fullmäktige i riksgäldskontoret avgivna berättelse över kommitténs verksamhet under år 1963, och

nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 10

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 40, med förslag till förordning om särskilt investeringsavdrag i vissa fall vid taxering till statlig inkomstskatt, m. m., och

nr 41, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11

Till bordläggning anmäldes bankoutsittets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit fram-

ställning angående medgivande för riksgäldskontoret att lämna dagslån, m. m.

synen över försvarets decentraliserade mobiliseringsförråd.

§ 12

Meddelande om enkel fråga

Meddelades, att herr talmannen tillställts en enkel fråga av herr *Hansson* i Önnarp till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående till-

§ 13

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.11.

In fidem
Sune K. Johansson
